

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü
Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü

ÇAY ÜRÜN RAPORU 2025

Araştırma Yayınları
2025

TEPGE Yayın No: 414

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

TARIM REFORMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ
TRGM/TEPGE

Ürün Raporu
ÇAY
2025

Hazırlayan
Hikmet ERKAL
Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü
hikmet.erkal@tarimorman.gov.tr

Çalışma kapsamında sunulan görüşler tamamıyla yazarlara aittir ve Tarım ve Orman Bakanlığı'nın ya da çalışanlarının görüşlerini temsil etmez.

Çalışmada yer alan veri ve istatistikler yayınlayıcı kurumların kaynaklarından alınmış ve araştırma amaçlı olarak kullanılmıştır. Veriler çalışmanın hazırlandığı dönemde yayınlanmış olan en güncel verilerdir ve dönemsel olarak yayınlayıcı kurumun güncellemelerinden dolayı farklılık gösterebilir.

TEPGE YAYIN NO: 414

ISBN: 978-625-96249-3-8

© TEPGE

Her Hakkı Saklıdır.

Eylül/2025

İletişim:

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı 06800
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833

Faks: 0312 287 5854

Bu rapor Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'nün izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz.

Kapak sayfasında kullanılan fotoğraf Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından düzenlenen “2018 yılı Tarım ve İnsan Fotoğraf Yarışması” na aittir. (<http://www.tarimormaninsan.com/img/10-tarim-ve-insan-fotograf-yarismasi/genel/400/birincilik-odulu-mehmet-yikilmazsoy.jpg>)

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. DÜNYADA DURUM	2
2.1. Çay Alanları	2
2.2. Üretim	2
2.3. Verim	3
2.4. Fiyatlar	4
2.5. Tüketim	4
2.6. Ticaret	4
2.6.1. İhracat	4
2.6.2. İthalat	5
3. TÜRKİYE’DE DURUM	5
3.1. Çay Alanları	5
3.2. Üretim	6
3.3. Verim	6
3.4. Fiyatlar	7
3.5. Tüketim.....	7
3.6. Dış ticaret.....	7
3.6.1. İhracat	7
3.6.2. İthalat	8
4. TÜRKİYE'DE ÇAY DESTEKLEME POLİTİKALARI	9
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	9
EK TABLO	11
KAYNAKLAR	12

TABLO DİZİNİ

Tablo 1. Dünya çay alanları	2
Tablo 2. Dünya çay üretimi	3
Tablo 3. Dünya kuru çay üretimi	3
Tablo 4. Dünya çay verimi	3
Tablo 5. Üretici fiyatları	4
Tablo 6. İhracatta önde gelen ülkeler	5
Tablo 7. İthalatta önde gelen ülkeler	5
Tablo 8. İllere göre çay alanları	6
Tablo 9. İllere göre üretim miktarı	6
Tablo 10. İllere göre verim.....	7
Tablo 11. Üretici fiyatları	7
Tablo 12. Tüketim verileri	7
Tablo 13. Ülkelere göre çay ihracatı	8
Tablo 14. Ülkelere göre çay ithalatı	8
Ek Tablo 1. Türkiye çay verileri	10

GRAFİK DİZİNİ

Grafik 1. Dünya çay üretim alanında önde gelen ülkelerin payları	2
Grafik 2. Ülkelere göre çay ihracatı	8
Grafik 3. Ülkelere göre çay ithalatı	9

HARİTA DİZİNİ

Harita 1. Türkiye’de çay üretimi yapılan iller.....	6
---	---

1. GİRİŞ

Çay, su hariç dünyadaki diğer tüm içeceklerden daha fazla tüketilmektedir. Çay içmek dünya nüfusunun yarısı için günlük bir ritüeldir. Kökeni Çin'e dayanan çay, yüzyıllar boyunca ticaret yollarına yayılmış, önemli bir küresel nakit ürünü haline gelmiş ve milyonlarca küçük çiftçiye geçim kaynağı sağlamıştır. Başta Asya, Afrika, Güney Amerika ve Doğu Avrupa'nın bazı bölgeleri olmak üzere 60'tan fazla ülkede yetiştirilmektedir. Çin dünya çayının yaklaşık yarısını üretirken onu Hindistan, Kenya, Sri Lanka ve Türkiye takip etmektedir (FAO, 2024). Çay özel iklim isteği nedeniyle oldukça sınırlı alanlarda yetişmektedir. Tropikal ve ekvatorial bölgelerde yılın 12 ayında çay tarımı yapılırken, Türkiye gibi nispeten yüksek enlemlerde olan ülkelerde yılda sadece 6 ay çay üretimi yapılabilmektedir. Üç farklı şekilde işlenerek piyasaya arz edilen çay (*Camellia sinensis*); siyah çay, yeşil çay ve oolong çay olarak isimlendirilir. Bunların yanında tomurcuk ve genç yapraklardan elde edilen özel bir çay grubu olan beyaz çay, matcha çayı ve soğuk çay gibi bazı ürün grupları da bulunmaktadır.

Birleşmiş Milletler, 21 Mayıs'ı "Uluslararası Çay Günü" olarak belirlemiştir. İlgili karar 21 Aralık 2019'da kabul edilmiş ve Gıda ve Tarım Örgütü'ne kutlamalar için liderlik etme çağrısında bulunulmuştur. Bu günle, çayın kırsal kalkınma, sürdürülebilir geçim kaynakları ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkısı konularında halkı bilinçlendirmek amaçlanmıştır.

Dünyada 2023 yılı itibarıyla yaklaşık 4,8 milyon hektar alanda 32,2 milyon ton yaş çay yaprağı üretimi gerçekleşmiştir. Dünyadaki toplam çay alanlarının yaklaşık %61'i, toplam üretimin ise %50'si Çin'de bulunmaktadır (FAO, 2025).

Dünya çay ihracatı 2023 yılında yaklaşık 2 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. İhracatta Kenya ilk sırada yer alırken onu Çin ve Sri Lanka takip etmektedir. Türkiye 5 bin ton ihracatla 27. sırada yer almıştır. Dünya çay ithalatı 2023 yılında yaklaşık 1,8 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. İthalatta Pakistan, Rusya ve ABD ilk üç sırayı oluşturmuştur. Türkiye yaklaşık 17 bin ton ithalatla 26. sırada yer almıştır.

Türkiye'de 1971 yılında kurulan Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü (ÇAYKUR) 1984 yılına kadar tekel olarak faaliyet göstermiş, 1984 yılında çıkarılan 3092 sayılı Kanun ile çay üretimi özel sektöre açılmıştır. Türkiye'de üretilen çaylar çok büyük oranda iç tüketimde kullanılmaktadır. Türkiye'de çay tarımı Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yapılmaktadır. Çay üretim alanları; Rize, Trabzon, Artvin, Giresun ve Ordu illerinde bulunmaktadır. Türkiye'de 2024 yılında yaklaşık 81 bin ha alanda, 1,4 milyon ton yaş çay yaprağı üretilmiştir. Üretim sırasıyla Rize (%68), Trabzon (%19), Artvin (%11) ve Giresun (%2) illerinde gerçekleştirilmiştir (TÜİK, 2025).

Türkiye'nin 2024/25 sezonunda çay ihracatında önde gelen ülkeler sırasıyla Belçika, Gürcistan, KKTC ve Almanya'dır. Aynı sezonda en çok çay ithalatı yapılan ülkeler sırasıyla Sri Lanka, İran, Hindistan ve Kenya'dır.

Türkiye'de çay Mayıs-Ekim ayları arasındaki 6 aylık süre içerisinde üç sürgün şeklinde hasat edilmektedir. Piyasa dönemi Haziran/Mayıs aralığında olup çalışmada GTİP: 090210, 09220, 090230 ve 090240 (yeşil ve siyah çaylar) kodları kullanılmıştır. Bu raporda dünyada ve Türkiye'de çayın üretim, tüketim, ticaret verileri ve sektörle ilgili sorunlar ve çözüm önerileri incelenmeye çalışılmıştır.

2. DÜNYADA DURUM

2.1. Çay Alanları

Dünyada 2023 yılında çay yetiştiriciliği yapılan toplam alan 4 milyon 830 bin hektardır. Toplam alanın yaklaşık %61'i Çin'de, %12,8'i Hindistan'da bulunmaktadır. 2019 yılında 5 milyon 152

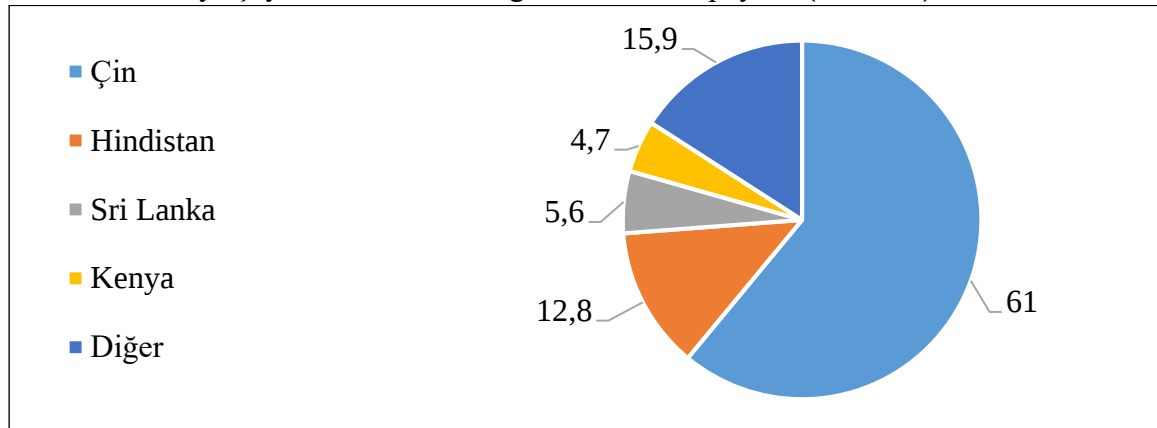
bin ha olan dünya çay alanı son 5 yılda yaklaşık %6,3 oranında daralarak 2023 yılında 4,8 milyon hektara düşmüştür (Tablo ve Grafik 1). Türkiye ise dünya çay alanları içerisinde %1,6 payla 8. sırada yer almıştır.

Tablo 1. Dünya çay alanları (bin ha)

Ülkeler	2019	2020	2021	2022	2023
Çin	3.185	3.217	2.702	2.807	2.945
Hindistan	637	562	612	617	619
Sri Lanka	265	266	267	267	269
Kenya	269	269	219	226	228
Vietnam	108	110	111	112	112
Endonezya	111	112	102	101	100
Myanmar	90	90	91	92	93
Türkiye	79	79	79	79	79
Bangladeş	54	59	55	57	57
Uganda	29	43	47	45	44
Diğer	325	294	288	294	284
Toplam	5.152	5.101	4.572	4.697	4.830

Kaynak: FAO, 2025 (Erişim tarihi: 09.07.2025)

Grafik 1. Dünya çay alanlarında önde gelen ülkelerin payları (2023, %)

Kaynak: Tablo 1

2.2. Üretim

Dünya yaş çay üretimi son 5 yılda yaklaşık %16,1 artarak 2023 yılında 32,2 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Üretimde ilk sırada 16 milyon ton ile Çin yer almaktadır. Çin'i yaklaşık 6,3 milyon ton ile Hindistan, 2,6 milyon ton ile Kenya, 1,4 milyon ton ile Sri

Lanka ve 1,4 milyon ton ile Türkiye takip etmektedir (Tablo 2). Dünya kuru çay üretimi ise 2018-2022 dönemini kapsayan beş yılda yaklaşık %16 artarak 2022 yılında 7,0 milyon tona yükselmiştir (Tablo 3).

Tablo 2. Dünya yaş çay üretimi (bin ton)

Ülkeler	2019	2020	2021	2022	2023
Çin	12.600	13.200	14.200	15.000	16.000
Hindistan	6.044	5.485	6.090	6.229	6.343
Kenya	1.995	3.050	2.431	2.418	2.578
Sri Lanka	1.490	1.500	1.800	1.400	1.434
Türkiye	1.407	1.451	1.454	1.270	1.357
Vietnam	1.018	1.065	1.091	1.117	1.125
Endonezya	560	626	663	658	647
Bangladeş	394	412	412	449	406
Uganda	262	390	437	406	390
Arjantin	362	335	336	355	369
Diğer	1.590	1.565	1.552	1.588	1.534
Dünya	27.722	29.079	30.466	30.890	32.183

Kaynak: FAO, 2025 (Erişim tarihi: 09.07.2025)

Tablo 3. Dünya kuru çay üretimi (bin ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Çin	2.610	2.777	2.932	3.164	3.342
Hindistan	1.339	1.390	1.262	1.349	1.372
Kenya	493	459	570	538	535
Vietnam	270	260	243	254	274
Sri Lanka	304	300	278	299	251
Türkiye	296	282	284	290	245
Diğer	697	674	1.137	913	977
Dünya	6.009	6.142	6.463	6.807	6.996

Kaynak: ÇAYKUR, 2025

2.3. Verim

Dünya çay veriminde 2023 yılında Türkiye 1.713 kg/da ile ilk sırada yer alırken, Malavi 1.235 kg/da ile ikinci, Zimbabve 1.170 kg/da ile üçüncü sırada yer almaktadır. Dünya

ortalama çay verimi 2023 yılı itibarıyla 2022'ye göre yaklaşık %1,2 artarak 666 kg/dekar olarak gerçekleşmiştir (Tablo 4).

Tablo 4. Dünya çay verimi (kg/da)

Ülkeler	2019	2020	2021	2022	2023
Türkiye	1.791	1.844	1.843	1.604	1.713
Malavi	1.199	1.218	1.213	1.223	1.235
Zimbabve	872	1.055	992	1.193	1.170
Arjantin	1.061	1.016	1.117	1.180	1.161
Kenya	741	1.132	1.110	1.071	1.132
Etiyopya	1.092	1.074	1.134	1.109	1.097
Mauritius	1.270	765	735	964	1.078
Hindistan	948	977	995	1.010	1.025
Vietnam	943	972	981	995	1.003
Brezilya	973	971	975	972	972
Dünya	538	570	666	658	666

Kaynak: FAO, 2025 (Erişim tarihi: 09.07.2025)

2.4. Fiyatlar

Çay üretiminde önemli üretici ülkeler olan Sri Lanka'da 2023 yılı üretici fiyatı 560 \$/ton, Türkiye'de 463 \$/ton, Vietnam'da 406 \$/ton seviyelerinde olduğu görülmektedir (Tablo 5). FAO 2024 yılı verilerine göre işlenmiş ürün siyah karma çay fiyatları 2022'de 2,80 kg/\$ iken, artan arzın ve azalan

talebin yanı sıra kaliteli çay kıtlığı nedeniyle 2023 yılında yaklaşık 2,54 kg/\$'a gerilemiştir. Küresel ekonomideki yavaşlama fiyatlar üzerindeki baskıyı artırarak iç ve dış talebin azalmasına bağlı olarak çay pazarında arz fazlası oluşmasına neden olmuştur (FAO, 2024).

Tablo 5. Üretici fiyatları (\$/ton)

Ülkeler	2019	2020	2021	2022	2023
Sri Lanka	468	509	473	567	560
Türkiye	511	467	437	-	463
Vietnam	417	482	1.019	407	406

Kaynak: FAO, 2025 (Erişim tarihi: 14.07.2025)

2.5. Tüketim

Kişi başına çay tüketimi son 10 yılda %2,5 oranında artmıştır. Geleneksel pazarlarda (Avrupa, ABD, Rusya) tüketim düşerken, üretici ülkelerde az da olsa artış yaşanmıştır. Önümüzdeki 10 yılda siyah çay tüketiminin %2 oranında büyümesi beklenmektedir. En büyük artışın Çin, Uganda, Kenya, Bangladeş gibi ülkelerde olacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca tüketiciler giderek daha sağlıklı ve doğal içecek seçenekleri aradıkça, özel ve kaliteli çaylara olan talep de artmış ve çay pazarı için yeni fırsatlar oluşmuştur. Dünya çay tüketimi 2022'de 6,5 milyon tona ulaşmıştır. Tüketimdeki artış özellikle Çin, Hindistan ve diğer Asya

ülkeleri ile gelişmekte olan ekonomilerde kişi başına düşen gelir düzeyindeki hızlı büyümeyle desteklenmiştir. Talepteki büyüme özellikle Çin ve Pakistan'da dikkat çekicidir. Çayın en büyük tüketicisi olan Çin'de tüketim 2022'de 3 milyon tona ulaşarak küresel tüketimin %46'sını oluşturmuştur. İkinci en büyük tüketici olan Hindistan, 2022 yılında 1,16 milyon tonla yaklaşık %18'lik paya sahip olurken, onu 250 bin tonla Türkiye, 247 bin tonla Pakistan ve 132 bin tonla Rusya takip etmektedir. Küresel düzeyde çay tüketimi 2022'de 2021'e kıyasla %2,0 artmıştır (FAO, 2024).

2.6. Ticaret

Rusya-Ukrayna savaşı dünya çay ticaretini olumsuz etkilemiştir. Çünkü Rusya çay

ithalatında büyük bir aktör ve aynı zamanda gübre ihracatçısıdır (FAO, 2024).

2.6.1. İhracat

Dünyada çay ihracatı 2023 yılında yaklaşık 2 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. İhracatta 559 bin ton (%27,5) ile Kenya ilk sırada yer alırken, Kenya'yı 368 bin ton (%18,1) ile Çin ve 238 bin ton (%11,7) ile Sri Lanka takip etmektedir (Tablo 6).

Türkiye 2023 yılında yaklaşık 5 bin ton ihracat ile 27. sırada yer almıştır (FAO, 2025).

Tablo 6. İhracatta önde gelen ülkeler (bin ton)

Ülkeler	2019	2020	2021	2022	2023
Kenya	476	576	557	552	559
Çin	367	349	369	375	368
Sri Lanka	290	285	283	247	238
Hindistan	258	210	197	231	227
BAE	66	58	60	77	82
Uganda	69	72	77	76	78
Arjantin	75	66	64	69	62
Vietnam	135	126	122	61	53
Malavi	47	47	36	49	45
Endonezya	42	45	43	45	36
Diğer	345	343	360	353	282
Dünya	2.170	2.177	2.168	2.135	2.030

Kaynak: FAO, 2025 (Erişim tarihi: 11.07.2025)

2.6.2. İthalat

Dünyada çay ithalatı 2023 yılında yaklaşık 1,8 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. İthalatta 242 bin ton (%13,6) ile Pakistan ilk sırada yer alırken, Pakistan'ı 106 bin ton (%6,0) ile Rusya ve 104 bin ton (%5,8) ile ABD takip etmektedir (Tablo 7). Türkiye 2023 yılında yaklaşık 17 bin ton ithalat ile 26. sırada yer almıştır (FAO, 2025).

Tablo 7. İthalatta önde gelen ülkeler (bin ton)

Ülkeler	2019	2020	2021	2022	2023
Pakistan	206	254	260	252	242
Rusya	150	151	155	138	106
ABD	118	107	116	120	104
Birleşik Krallık	123	130	108	117	97
Mısır	109	76	78	95	91
Irak	58	57	68	68	81
BAE	74	74	68	89	63
Fas	83	72	66	82	62
Almanya	50	42	47	51	46
Çin	43	43	47	41	39
Diğer	1.046	932	945	950	850
Dünya	2.061	1.939	1.959	2.003	1.781

Kaynak: FAO, 2025 (Erişim tarihi: 11.07.2025)

3. TÜRKİYE'DE DURUM

3.1. Çay alanları

2020 yılında 787 bin da olan çay alanı 2024'te yaklaşık %2,9 artarak 810 bin dekara yükselmiştir (Tablo 8). Çay üretim alanına sahip başlıca iller %65,6 ile Rize, %21,0 ile Trabzon, %11,4 ile Artvin ve %2,1 ile Giresun'dur.

Tablo 8. İllere göre çay alanları (bin da)

İller	2020	2021	2022	2023	2024
Rize	528	529	531	531	531
Trabzon	151	151	152	153	170
Artvin	92	92	92	92	92
Giresun	16	16	17	17	17
Toplam	787	788	792	793	810

Kaynak: TÜİK, 2025 (Erişim tarihi: 11.08.2025)

3.2. Üretim

Türkiye’de yaş çay üretiminin yapıldığı iller Rize, Trabzon, Artvin, Giresun’dur (Harita 1). 2023 yılında 1 milyon 357 bin ton olan üretim miktarı alan ve verimde yaşanan artışın da etkisiyle 2024 yılında 1 milyon 415 bin tona ulaşmıştır (Tablo 9). TÜİK Bitkisel Üretim 1. Tahminine göre; üretimin

2025 yılında bir önceki yıla göre %4,5 oranında azalarak 1 milyon 350 bin ton olacağı tahmin edilmektedir. Kuru çay üretimi yaklaşık 2020 ve 2021 yıllarında 282 bin ton, 2022’de 252 bin ton, 2023’te 277 bin ton, 2024’te 290 bin ton olarak gerçekleşmiştir (ÇAYKUR, 2024).

Tablo 9. İllere göre üretim miktarı (bin ton)

İller	2020	2021	2022	2023	2024
Rize	934	935	821	872	958
Trabzon	333	328	287	306	273
Artvin	154	160	135	147	153
Giresun	30	31	27	32	31
Toplam	1.451	1.454	1.270	1.357	1.415

Kaynak: TÜİK, 2025 (Erişim tarihi: 11.08.2025)

Harita 1. Türkiye’de çay üretimi yapılan iller (2024, %)

Kaynak: Tablo 9

3.3. Verim

Türkiye 2024 yılı ortalama çay verimi 1.745 kg/da olmuştur. 2024 yılı çay veriminde Giresun 1.834 kg/da ile ilk sırada yer alırken Giresun’u sırasıyla 1.804 kg/da ile Rize,

1.652 kg/da ile Artvin, 1.604 kg/da ile Trabzon takip etmektedir (Tablo 10). Türkiye çay veriminin diğer ülkelere göre yüksek olması; çok sık dikim sonucu dekara

düşen bitki sayısının fazla olması ve zararlı/ hastalık etmenlerinin yok denecek kadar az olmasından kaynaklanmaktadır. Ancak tamamı tohumla tesis edilen bahçelerin

ekonomik ömürlerini doldurmak üzere olmaları, kalite ve verimde başlayan sorunlara neden olarak gösterilmektedir.

Tablo 10. İllere göre verim (kg/da)

İller	2020	2021	2022	2023	2024
Giresun	1.825	1.861	1.634	1.899	1.834
Rize	1.769	1.767	1.547	1.643	1.804
Artvin	1.683	1.743	1.470	1.594	1.652
Trabzon	2.206	2.167	1.884	2.006	1.604
Türkiye	1.844	1.843	1.604	1.713	1.745

Kaynak: TÜİK, 2025 (Erişim tarihi: 11.08.2025)

3.4. Fiyatlar

Yaş çay üretici fiyatları 2023/24 sezonunda ortalama 11,8 TL/kg iken, 2024/25 sezonunda yaklaşık %56 artarak 18,4

TL/kg'a yükselmiştir (Tablo 11). Yaş çay alım fiyatı 2025 yılı için 25,44 TL/kg olarak açıklanmıştır.

Tablo 11. Üretici fiyatları

Yıllar	Üretici fiyatları (TL/kg)
2018/19	2,2
2019/20	2,9
2020/21	3,3
2021/22	4,1
2022/23	7,1
2023/24	11,8
2024/25	18,4

Kaynak: TÜİK, 2025 (Erişim tarihi: 11.08.2025)

Piyasa sezonu: Haziran-Mayıs

3.5. Tüketim

Türkiye kişi başına yaş çay tüketimi 2023/24'de 13,7 kg'dır (Tablo 12). Kuru çay tüketimi ise 3,5-4 kg seviyesindedir. Türkiye kişi başına çay tüketiminde dünya ülkeleri

arasında birinci sıradadır. 2023/24 sezonunda tüketim bir önceki yıla göre %9,2 artarak 1.203 kg olmuştur.

Tablo 12. Tüketim verileri

Yıllar	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
Kişi başına tüketim (kg)	14,6	15,2	14,5	12,5	13,7
Tüketim (bin ton)	1.215	1.271	1.263	1.102	1.203
Yeterlilik derecesi (%)	95,5	94,1	97,9	97,9	95,8

Kaynak: TÜİK, 2025 (Erişim tarihi: 11.08.2025)

3.6. Dış ticaret

3.6.1. İhracat

Türkiye'nin çay ihracatı 2024/25 sezonunda önceki yıla göre yaklaşık %14,7 artarak 5.413 ton olmuştur. İhracatın %35,7'lik

kısmı Belçika'ya yapılmıştır. Belçika'yı sırasıyla Gürcistan ve KKTC takip etmektedir (Tablo 13). Türkiye'nin toplam

ihracat değeri 2024/25 sezonunda yaklaşık 29,8 milyon \$ olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2025).

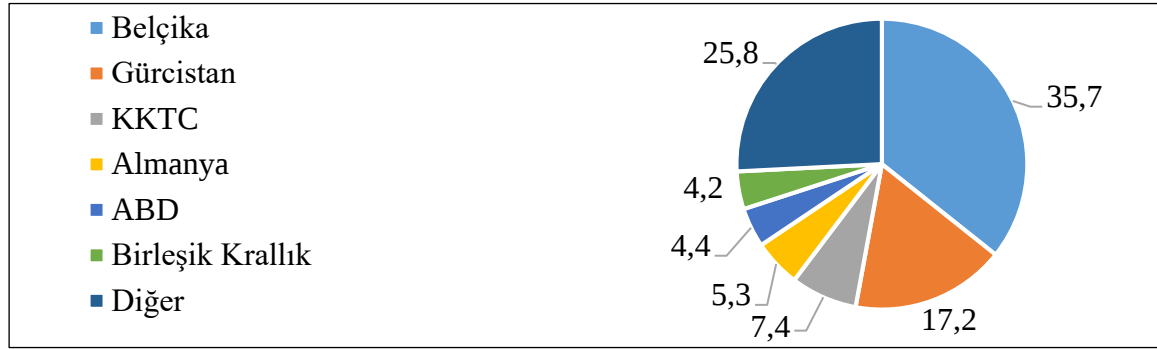
Tablo 13. Ülkelere göre çay ihracatı (ton)

Ülkeler	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Belçika	1.680	1.454	2.236	1.438	1.934
Gürcistan	1.024	1.050	1.237	494	930
KKTC	169	325	469	286	400
Almanya	481	802	247	274	285
ABD	279	260	350	346	238
Birleşik Krallık	84	148	169	161	230
Diğer	1.757	2.650	8.589	1.721	1.396
Toplam	5.474	6.689	13.297	4.720	5.413

Kaynak: TÜİK, 2025 (Erişim tarihi: 14.07.2025)

Piyasa dönemi Haziran/Mayıs aralığını kapsamaktadır. GTİP: 090210, 090220, 090230, 090240 kullanılmıştır.

Grafik 2. Ülkelere göre çay ihracatı (2024/25, %)

Kaynak: TÜİK, 2025 (Erişim tarihi: 14.07.2025)

3.6.2. İthalat

Türkiye'nin çay ithalatı 2024/25 sezonunda önceki yıla göre yaklaşık %8,7 azalarak 15.843 ton olmuştur (Tablo 14). 2021/22 sezonunda başlayan düşüşün nedeni olarak döviz kurlarında ve vergilerde meydana gelen artışla birlikte ithal çay tedarik

maliyetinin yükselmesi gösterilebilir. İthalatın %57,5'lik kısmı Sri Lanka'dan yapılmıştır. Türkiye'nin toplam ithalat değeri 2024/25 sezonunda yaklaşık 34,0 milyon \$ olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2025).

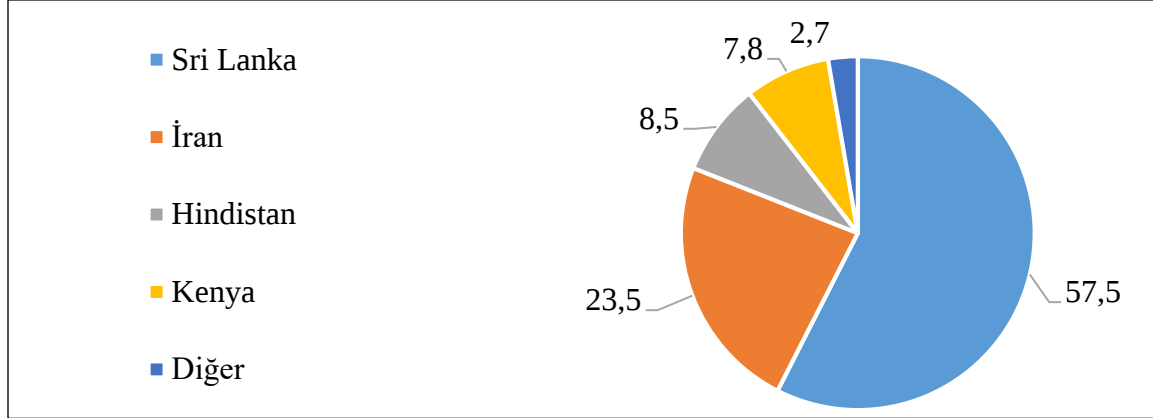
Tablo 14. Ülkelere göre çay ithalatı (ton)

Ülkeler	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Sri Lanka	19.194	7.283	5.955	10.459	9.115
İran	230	3.257	3.865	2.604	3.722
Hindistan	2.158	480	855	2.040	1.353
Kenya	1.930	1.925	1.394	1.645	1.241
Malavi	-	69	115	208	138
Hollanda	288	199	229	198	122
Çin	249	78	61	44	67
Diğer	832	174	143	161	85
Toplam	24.881	13.465	12.617	17.359	15.843

Kaynak: TÜİK, 2025 (Erişim tarihi: 14.07.2025)

Piyasa sezonu Haziran/Mayıs aralığında olup GTİP: 90210, 90220, 90230, 90240 kullanılmıştır.

Grafik 3. Ülkelere göre çay ithalatı (2024/25, %)

Kaynak: TÜİK, 2025 (Erişim tarihi: 14.07.2025)

4. TÜRKİYE’DE ÇAY DESTEKLEME POLİTİKALARI

Türkiye’de 2024 yılı Çiftçi Kayıt Sistemi’ne kayıtlı yaş çay üreticilerine mazot desteği 103 TL/da, gübre desteği 35 TL/da, fark ödemesi desteği ise 200 kr/kg olarak belirlenmiştir. Bir önceki yıla göre mazot desteği yaklaşık %20, gübre desteği %67, fark ödemesi desteği %567 artmıştır. Aynı

zamanda çay üreticileri organik tarım desteğinden faydalanmaktadır. 1. Kategori ürünler arasında yer alan çay, bireysel ürün sertifikasına sahip üreticiler için 2024 yılında bir önceki yıla göre %50 oranında artarak 270 TL/da olmuştur.

5. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Çay sektörü, birçok gelişmekte olan ülkede kırsal kalkınma, yoksulluğun azaltılması ve gıda güvenliği açısından önemli bir rol oynamaktadır. Küresel çay üretimi yılda 17, çay ticareti ise 9,5 milyar ABD doları değerine ulaşmıştır. Dünya çay üretiminin %60’ı küçük üreticiler tarafından gerçekleştirilmektedir (FAO, 2024). Üretimde Çin, Hindistan, Kenya, Sri Lanka ve Türkiye ilk 5 ülke arasındadır. İhracatta 2023 yılında bir önceki yılda olduğu gibi Kenya, Çin, Sri Lanka, Hindistan ve BAE ilk beş ülkeyi oluşturmaktadır. İthalatta önde gelen ülkeler ise sırasıyla Pakistan, Rusya, ABD, Birleşik Krallık ve Mısır’dır (FAO, 2024). Çay üreticisi olan az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde hem işgücünün hem de hammaddenin ucuz olması nedeniyle maliyetler oldukça düşüktür. Bu durum Türkiye’nin ihracat şansını azaltmaktadır. İhracatta fiyat engelinin yanı sıra kalite

konusunda da sorunlar mevcuttur. Türkiye’nin alan bakımından sekizinci, üretim bakımından ise beşinci sırada olması Türkiye çay veriminin yüksek olması ile açıklanabilir. Çaya verilen desteklerin artarak devam etmesi çay üretiminin Türkiye’de sürdürülebilirliği açısından önem arz etmektedir. Türkiye’de yaklaşık 209 bin üretici çay tarımı ile uğraşmaktadır. Çay tarımı çoğunlukla küçük aile işletmeciliği şeklinde yapılmaktadır. Çay üreticilerinin yaklaşık %75’i 5 da altında alana sahipken, sadece %0,4’ü 20 da ve üzerinde alana sahiptir. Türkiye’de çay üretiminde büyük oranda kendine yeterlilik söz konusudur. Bununla birlikte mevcut üretim tüketim dengesinde oluşabilecek iç tüketim fazlası çayların dış pazarlarda zamanında satılabilmesi için yaklaşık 5 bin tonluk dış pazarı sürekli elde tutma zorunluluğu vardır. Bunun için yurt dışı

taleplerini karşılayabilecek fiyat ve kalitede üretim yapılması, dünya çay ihracatındaki gelişmelerin izlenmesi gerekmektedir. Türkiye’de çay üretiminde pestisit kullanılmaması organik siyah ve yeşil çay ihracatında önemli fırsatlar olduğunu göstermektedir. Bu sayede nispeten az miktarda ama yüksek getirili çay ihracatı yapılması sağlanabilecektir.

2024 yılında çeşitli büyüklükte 187 adet çay fabrikası üretim faaliyetinde bulunmuş olup bunların 49’u ÇAYKUR’a, 138’i ise özel sektöre aittir. Fabrikaların toplam kapasitesi yaklaşık olarak 19 bin ton/gün iken bu kapasitenin 9 bin ton/günü ÇAYKUR’a aittir. Türkiye’de çay sektörünün önemli bir aktörü olan ÇAYKUR, üreticiler için düzenleyici ve destekleyici bir rol üstlenmektedir. ÇAYKUR, yıllık çay alım politikalarıyla üreticilerin ürünlerini güvence altına almakta, taban fiyat belirlemesiyle piyasada istikrar sağlamaktadır. Ayrıca üreticilerin üretim süreçlerini modernleştirmeleri için eğitim, teknik danışmanlık ve girdi desteği sağlayarak kalite artışına katkıda bulunmaktadır. ÇAYKUR’un alım garantisi sayesinde üreticiler, özel sektör kaynaklı piyasa dalgalanmalarına karşı korunmakta, böylece bölge ekonomisinin sürekliliği ve

üreticilerin gelir güvenliği sağlanmaktadır. Bu fonksiyon, özellikle Rize ve Doğu Karadeniz Bölgesi’nde tarımsal sürdürülebilirliğin temel dayanağını oluşturmaktadır. Türkiye’de çay sektörünü olumsuz etkileyen en önemli faktörlerden birisi yabancı menşeli çaylardır. Türkiye’de yılda yaklaşık 290-320 bin ton kuru çay tüketilmektedir. 2024 yılında bu miktarın 129 bin tonunu ÇAYKUR çayları, 135-145 bin tonunu özel sektör çayları, 20-25 bin tonunu da yabancı menşeli çayların oluşturduğu belirtilmektedir. Yabancı menşeli çayların genel tüketim miktarı içerisindeki payı yaklaşık %10-15 civarındadır ve bu çaylar ithalat yoluyla veya gayri resmi yollarla Türkiye’ye sokulmaktadır (ÇAYKUR, 2024). Bir diğer önemli sorun tamamı tohumla tesis edilen çay bahçelerinin ekonomik ömürlerini doldurmak üzere olmalarıdır. IV. Tarım ve Orman Şurası bitkisel üretim çalışma grubu raporunda toplam meyve üretiminin yaklaşık %5’ini çayın oluşturduğu belirtilerek ekonomik ömrünü tamamlamış ve verimliliği azalmış çay ve fındık başta olmak üzere uzun ömürlü ve katma değeri yüksek ürünlerin dikim alanlarının yenilenmesinin desteklenmesi strateji olarak benimsenmiştir.

EK TABLO

Ek Tablo 1. Türkiye çay verileri

	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
Alan (bin da)	786	787	789	791	792
Üretim (bin ton)	1.407	1.450	1.454	1.270	1.357
Tüketim (bin ton)	1.253	1.310	1.291	1.102	1.203
İthalat (bin ton)	74	101	55	52	71
İhracat (bin ton)	18	23	28	28	20
Verim (kg/da)	1.791	1.844	1.843	1.604	1.713
Kendine yeterlilik (%)	96	94	98	98	96
Kişi başına tüketim (kg)	14,6	15,2	14,5	12,5	13,7

Kaynak: TÜİK, 2025 (Erişim tarihi: 11.08.2025)

KAYNAKLAR

ÇAYKUR (2024). Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü, 2024 Yılı Çay Sektörü Raporu.

FAO, (2024). Global Market Report Tea Prices And Sustainability. Bermúdez, S., Voora, V., Larrea, C., Luna, E. January 17, 2024. <https://www.iisd.org/publications/report/2024-global-market-report-tea>. Erişim Tarihi: 08.08.2025

FAO, (2025). Food and Agriculture Organization (<https://www.fao.org/faostat/en/#data>) Erişim tarihi: 09.07.2025

TÜİK, (2025). Türkiye İstatistik Kurumu (<https://www.tuik.gov.tr>).